

УДК 378.371

МЕТОДИ АКТИВІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Доцент Л.Л. Борисенко

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Ключові слова: науково-дослідницька діяльність студентів, методи активного навчання, інноваційно-креативне освітнє середовище.

Сутність активізації науково-дослідницької діяльності студентів ВНЗ полягає в розробленні та використанні змісту, методів, прийомів і засобів процесу навчання, які сприяють підвищенню інтересу, наукового пошуку, творчої активності, самостійності студентів; формуванню вмінь та навичок наукового аналізу навчальної та наукової інформації, використанню їх на практиці, а також здібностей проектувати виробничу ситуацію та приймати самостійні рішення.

Так, Є. Литвиненко та В. Рибальський виділяють сім основних методів активного навчання: ділова гра, розігрування ролей, аналіз конкретних ситуацій, активне програмоване навчання, ігрове проектування, стажування та проблемна лекція.

В. Лозова, С. Золотухіна, В. Гриньова [1] до методів активізації навчально-пізнавальної та науково-дослідницької діяльності студентів у вищій школі відносять: диспут, дискусію, «мозкову атаку», аналіз конкретних ситуацій, рольові та ділові ігри.

На основі вищесказаного можна констатувати, що застосування методів активізації у навчально-виховному процесі дає змогу реалізовувати важливі принципи навчання: проблемність, науковість; спрямованість на самостійну науково-дослідницьку діяльність, а також сприяє формуванню науково-дослідницької компетентності. У результаті здійсненого аналізу певних підходів (Д. Чернілевський, Г. Сагач, М. Фіцула) вважаємо доцільним з метою активізації науково-дослідницької діяльності студентів використовувати так звані нетрадиційні лекції (мотиваційна, підготовча, інтегруюча, установча, проблемна, лекція-провокація, лекція-вдвох, лекція-прес-конференція) [3]. Такі лекції призначені викликати у студентів інтерес до наукового пошуку; орієнтувати студентів до витоків та джерел наукової інформації; передбачати підготовку студентів до більш складних розумових процесів; забезпечувати представлення кількох наук в системі їх розвитку як логічне ціле, вихід до подальшого теоретичного аналізу за межами первинного розуміння; формувати навички оперативного аналізу, уміння орієнтуватися в науковій інформації та оцінювати її; спонукати до аналізу та порівняння різних точок зору учених, осмислювати міжпредметні зв'язки, глибше усвідомлювати навчальну та наукову інформацію; залучати студентів до науково-дослідної роботи та сформувати уміння відстоювати власну точку зору [3].

У результаті здійсненого аналізу наукових джерел та досвіду роботи на кафедрі педагогіки та психології в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана приходимо до висновку про доцільність з метою активізації науково-дослідницької діяльності у майбутніх економістів використовувати такі методи активного навчання, як «мозкову атаку», презентації, проекти, дискусії, дидактичні ігри та кейс-метод. Під час застосування цих методів формуються вміння студентів аналізувати ситуацію, творчо застосовувати набуті знання, логічно мислити, приймати рішення.

Розглянемо деякі з них. Сутність «мозкової атаки» полягає у вільному висловлюванні найрізноманітніших ідей, які можуть допомогти розв'язанню певної

проблеми. *Метод презентації* використовується для представлення наукових досягнень або викладання наукового матеріалу, що вимагає унаочнення у максимальному обсязі. Процедура цього методу вимагає проблемну організацію викладення матеріалу (виклад проблемної ситуації, обговорення можливих шляхів її вирішення); обговорення проблемних питань (заслуховування проблемних питань та пропозицій щодо об'єкта презентації, аналіз та відповіді на проблемні питання). В основі *методу проектів* лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок та вмінь студентів. Указаний метод передбачає, що студенти індивідуально або в групах за певний час виконують пізнавальну, дослідницьку, конструкторську або іншу роботу на задану тему. Їхнім завданням є отримати новий продукт, вирішити наукову, технічну або іншу проблему. Реалізація методу проектів передбачає використання значущої в дослідницькому, творчому плані проблеми, яка вимагає інтегрованих знань, дослідницького пошуку її вирішення; визначення кінцевої мети загальних або індивідуальних проектів; визначення базових знань з різноманітних галузей, що необхідні для обробки проекту [2].

Формування дослідницьких вмінь та науково-дослідницької компетентності майбутніх фахівців, на нашу думку, буде проходити більш успішно в умовах інноваційно-креативного середовища у навчальному процесі ВНЗ. Це середовище створює систему умов для розвитку креативності особистості, її пошукової активності, творчої самостійності, її професійних і соціально-психологічних ресурсів.

Інноваційно-креативне середовище забезпечує гармонізацію інтелектуального та емоційно-ціннісного компонентів науково-дослідницької діяльності студентів. Єдність інтелекту, емоцій, ціннісних орієнтацій виступає основою нестандартної творчої діяльності, яка характеризується: схильністю до незвичайних питань і спірних проблем, що передбачають різноманітність точок зору та підходів до їх вирішення; позитивним відношенням до будь-якої ідеї, демонстрацією значущості та цінності цих ідей, наданням можливості кожному виявити ініціативу, самостійність, активність у пошуку відповідей на виникаючі проблеми навчально-професійного навчання; створенням атмосфери вільного вибору шляхів та способів рішення задач і ситуацій успіху для майбутніх фахівців.

Таке освітнє середовище у процесі навчальної та науково-дослідницької діяльності студентів забезпечує їм психологічний комфорт, впевненість у своїх можливостях, захопленість у створенні нового і творчого рішення професійно-навчальних проблем.

В подальших дослідженнях даної проблеми вважаємо необхідним впроваджувати у навчальний процес педагогічні стратегії, які поєднують методи активного, проблемного навчання, інтерактивні технології, у якій студенти активно розробляють та втілюють оригінальні дослідницькі задуми, проекти, виявляють дослідницьку ініціативу й наполегливість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лозова В. І. *Теоретичні основи виховання і навчання* / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. [Навчальний посібник] / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди.– [2-е вид. випр. і доп.]. – Харків: «ОВС», 2002. – 400 с.
2. *Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі: [Навч. посіб.]* / За ред. М. В. Артюшиної, О. М. Котикової, Г. М. Романової. – К. : КНЕУ, 2007. – 528 с.
3. Чернілевський Д. В. *Методологія наукової діяльності: Навч. посібник* / Д. В. Чернілевський, О. М. Гандзюк, В. І. Захарченко та ін. / За ред. проф. Д. В. Чернілевського. – К. : Вид-во Університету «Україна», 2008. – 448 с.